

BIBU: TACKLING BIASES AND BUBBLES IN PARTICIPATION

KANSALAISUUDEN KUILUT JA KUPLAT

Tilannekuvaraportti

1. Tiivistelmä (2-3 kappaletta)

Tackling Biases and Bubbles in Participation / Kansalaisuuden kuilut ja kuplat eli BIBU-konsortio tutkii miten globalisaatio ja yhteiskunnan rakennemuutos muuttaa kansalaisten osallistumista ja politiikan tekoa Suomessa. BIBU kehittää myös demokraattisia innovaatioita, joilla vahvistetaan kansalaisten vaikuttamiskeinoja. Samalla päivitämme Pohjoismaista hyvinvointimallia niin, että se vastaisi kansalaisten tarpeisiin globalisaation aikakaudella.

BIBU tarjoaa kokonaisvaltaisen ja monitieteellisen analyysin poliittisen epävakauden syistä tutkimalla globalisaation, talouden rakennemuutoksen, kaupungistumisen ja maahanmuuton vaikutuksia kansalaisten osallistumiselle. Maatalous- ja teollisuusyhteiskunnan suuret luokat ovat väistymässä ja muutoksessa äänestäjät ovat entistä liikkuvampia. Entistä suurempi keskiluokka näyttää koostuvan ammatillisista mikroluokista. Vauras yläluokka saattaa olla irtoamassa muusta yhteiskunnasta, tai yhteiskuntaan voi olla syntymässä uusilla tavoilla syrjäytyvä alaluokka. Samalla voi syntyä uusia poliittisia identiteettejä ja ryhmittymiä: globalisaation voittajia ja häviäjiä. Uusia kansalaisten jakolinjoja voi syntyä esimerkiksi kaupunkien ja maaseudun välille tai kaupunkien sisälle, sukupolvien välille, tai maahanmuuttajien ja maassa pidempään asuneiden välille. Rakennemuutos heiluttaa myös ammattirakenteita ja muuttaa työelämää, millä voi olla vaikutuksia poliittiseen kansalaisuuteen.

BIBU tutkii kokonaisvaltaisella analyysillä kansalaisten ja päätöksentekijöiden vaikutusmahdollisuuksia, intressejä ja myös poliittisia tunteita. Selvitämme mitkä kansalaisryhmät ovat osallistumisen kuiluissa, joista heidän äänensä ei kuulu. Tutkimme toimivatko jotkin kansalaiset kuplissa, joissa heidän näkemyksensä eivät välity laajemmin yhteiskuntaan. Lisäksi etsimme keinoja vahvistaa osallistumista ylittämällä kuiluja ja purkamalla kuplia. Kokeilemme digitaalisia alustoja politiikan valmisteluun, osallistuvaa budjetointia, sovittelumenetelmiä, digitaalisia diplomaatteja ja digitaalista tarinankerrontaa syrjään jääville ryhmille. Samalla kehitämme Suomesta demokratiainnovaatioiden kiihdyttämöä, josta osallistumisen uusia ja parhaita käytäntöjä voidaan monistaa maailmalle.

2. Mihin ongelmaan konsortio hakee ratkaisua?

Globaalit muutosvoimat, kuten talouden rakennemuutos, kaupungistuminen ja muuttoliikkeet haastavat yhä vahvemmin länsimaisia demokratioita. Maatalous- ja teollisuusyhteiskunnan suuret luokat ovat väistymässä ja tilalle on tullut ammatillisista mikroluokista koostuva keskiluokka. Myös eliittiä ja alaluokkaa määrittävät tekijät ovat muuttuneet. Yhteiskunnallisen muutoksen seurauksena kansalaisten identiteetit ja ryhmittymät ovat moninaistuneet, mikä vaikuttaa ratkaisevasti poliittiseen osallistumiseen ja päätöksentekoon demokraattisissa hyvinvointivaltioissa. Poliittista osallistumista vaivaa esimerkiksi yhä selkeämpi vinouma, kun resursseiltaan vahvat kansalaiset (Lahtinen, Wass & Hiilamo, 2017) ja voimakkaat etujärjestöt (Vesa & Kantola, 2016) osallistuvat ja vaikuttavat tehokkaammin kuin vähäosaiset kansalaiset ja heikommat järjestöt. Lisäksi sosiaalinen media on mahdollistanut yhteiskunnallisen keskustelun eriytymisen, ja osallistuminen on yhä suuremmassa määrin pirstaloitunut samanlaisten ja mielisten kansalaisten polarisoituneisiin kupliin (Weeden & Grutsky, 2012).

Politiikan valmistelu ja päätöksenteko on Suomessa perinteisesti perustunut laajaan konsensukseen, jonka keskiössä on ollut työntekijöiden ja työnantajien sekä hallituksen välinen kolmikantasopiminen. Pohjoismaille ominainen korporatiivinen sopimusmalli loi perustan inklusiiviselle politiikan valmistelulle, josta muodostui pitkäksi aikaa hyvä kierre poliittiselle osallistumiselle ja talouskasvulle. Konsensushenkisen politiikkamallin luominen ei kuitenkaan aina ollut helppoa ja sitä edelsi kovia poliittisia kamppailuja työläisten, maanviljelijöiden ja valkokaulustyöntekijöiden piirissä. Siitä huolimatta poliittiset intressit eri ryhmien välillä olivat melko hyvin tunnistettavissa luokkajaon perusteella, mikä mahdollisti suhteellisen vakaan puoluejärjestelmän, erilaiset hallituskoalitiot, kolmikantasopimisen ja komitealaitoksen. Konsensumalli ja siitä seurannut kansallinen solidaarisuus myös oikeutti korkean verotuksen, kun tuloksena oli kansalaisia laajasti hyödyntäviä palveluita ja hyvinvointia.

Globalisaation myötä poliittinen järjestelmä on joutunut paineisiin. Talouden rakennemuutos muuttaa ammatteja ja sitä myötä poliittisia ryhmittymiä. Puoluejäsenyys ja äänestysaktiivisuus on pitkään ollut laskussa, äänestäjien puolueuskollisuus vähentynyt, valtion komitealaitos on kuopattu ja julkinen keskustelu jakautunut polarisoitujen ryhmien poteroituessa omiin kantoihinsa. Riskinä on, että politiikan hyvänä kierteenä toiminut mekanismi kääntyy pääläelleen ja tuottaa huonon kierteen: passiivisuutta, poliittista kyynisyyttä tai osattomuutta.

Muutoksessa äänestäjät ovat entistä liikkuvampia ja kiinnittyvät politiikkaan perinteisen luokkajaon sijaan uusien arvopohjaisten kysymysten myötä. Yhteiskunnallinen solidaarisuus on myös koetuksella kansalaisten eriytyessä taloudellisesti, maantieteellisesti ja sosiaalisesti. Lisäksi

muutoksella on merkitystä myös politiikan sisältöjen kannalta. Konsensusperustainen politiikka on toiminut Suomen hyvinvointiyhteiskunnan, jota on pidetty kansainvälisesti malliesimerkkinä vakaasta ja vauraasta yhteiskuntamallista, kulmakivenä.

Vaikka yhteiskunnallinen muutos ja sen aiheuttama paine demokratialle koskettaa kaikkia länsimaisia hyvinvointivaltioita, on ilmiötä tutkittu aiemmin lähinnä rajattuna joihinkin selittäviin tekijöihin. Ongelman monimuotoisuus edellyttää kuitenkin tieteelliset siilot ylittävän lähestymistavan, jossa tutkijat pyrkivät ymmärtämään monitieteisesti muutosta tuottavia mekanismeja: talouden rakennemuutosta ja sen yhteyttä kansalaisten poliittisiin intresseihin, tunteisiin ja toimintakykyyn. Lisäksi tutkimus on harvoin hyödyntänyt tietopotentiaalia, jonka saisi käyttöön jatkuvalla vuorovaikutuksella tutkijoiden ja tutkimuskohteiden – esimerkiksi kansalaisten, kansalaisjärjestöjen, puolueiden ja etujärjestöjen – välillä. Ongelmien ratkaiseminen edellyttää tietoa tuottavan tutkimuksen lisäksi myös käytännön toimintamallien kehittämistä, jossa menestyksen edellytyksenä on yhteistoiminta tutkijoiden ja keskeisten sidosryhmien välillä.

3. Mikä on toimintaympäristön tiedontaso tässä ongelmakentässä?

Demokratian instituutiot ovat kasvavan paineen alla länsimaissa, kun muuttuva elinkeinorakenne, kaupungistuminen ja muuttoliikkeet muokkaavat osallistumisen ja päätöksenteon perustoja. Perinteiset yhteiskuntaluokat ovat muuttuneet tuotantotalouden siirtyessä kansallisesti rajatusta arvonluonnista globaalisti linkittyneisiin tuotantoketjuihin, jonka vuoksi korkeasti koulutetuissa yhteiskunnissa tehdastyö on siirtynyt matalamman kustannustason maihin ja tilalle on tullut vaativampi palvelutyö. Heikosti tuottavat maanviljelyksen pientilat on joko lopetettu tai myyty suuremmille tuottajille ja asukkaat ovat muuttaneet kaupunkeihin koulutuksen tai paremmin tuottavan työn perässä. Kansainvälisesti muuttoliikkeet ovat voimistuneet kehittyvistä maista kohti kehittyneitä maita, asettaen uusia vaatimuksia hyvinvointiyhteiskunnille. Demokratian kannalta yhteiskuntien muutokset heijastuvat esimerkiksi poliittisen osallistumisen vinoutumisena, laskevana luottamuksena politiikkaa ja muita kansalaisia kohtaan sekä reaktioina monikulttuurisuutta vastaan.

Esimerkiksi jako työväenluokkaan ja keskiluokkaan on hämärtynyt (Savage, 2015), ja tilalle on tullut työtehtäväkohtaisempia mikroluokkia (Weeden & Grusky, 2012), jotka eivät välttämättä kiinnity politiikkaan perinteisen puoluejärjestelmän kautta. Globalisaatio vaikuttaa myös vahvistaneen poliittisen osallistumisen kuiluja, kun sosiaaliset jakolinjat hyvin- ja heikommin toimeentulevien välillä, kaupunkien ja maaseudun välillä sekä kaupunkien sisällä kasvaa (Milanovic, 2016).

Samanaikaisesti perinteinen poliittinen osallistuminen esimerkiksi vaaleissa on laskussa, mikä kohdistuu erityisesti alhaisesta äänestysaktiivisuudesta painottuviin yhteiskunnan huono-osaisiin (Jensen & Jespersen, 2017). Parhaiten toimeentulevat ryhmät, jotka oletetusti hyötyvät eniten globalisaatiosta, etääntyvät muista ryhmistä samalla, kun teollisuus ja yritykset onnistuvat tuomaan tavoitteitaan kansalliseen politiikkaan. Uudet keskiluokkaiset ammattilaiset nauttivat niin ikään globalisaation tuomista mahdollisuuksista ja liikkuvuudesta, mutta kohtaavat myös epävarmuutta ja sosiaalisen luisumisen riskejä työelämän alati muuttuessa (Pekkala, Kerr, Maczulskij & Maliranta, 2016). Epävarmoissa työsuhteissa työskentelevien määrä on kasvussa, josta voi seurata eristyneisyyttä, työttömäksi stigmatisoitumista ja rasismien kohtaamista (Hall & Lamont, 2013: 7–8).

Globalisaatio vaikuttaa tuottavan poliittisia voittajia ja häviäjiä ja kasvattavan konflikteja järjestelmän sisä- ja ulkopuolisten välille, kuten esimerkiksi vakituksessa ansiotyössä olevien ja osattai määräaikaissä työsuhteessa olevien välille (Lindvall & Rueda, 2014). Yhteiskunnallinen jakolinja länsimaisissa demokratioissa on myös syventynyt sukupolvien välillä, jossa vanhempi sukupolvi on tehnyt nousua kulttuurisen vastaiskun muodossa heidän kokiessa arvonsa uhatuksi (Inglehart & Norris, 2016).

Tutkimuksessa on havaittu, että poliittinen radikalisoituminen ja politiikkaan liittyvät tunteet ovat entistä keskeisemmässä asemassa politiikassa (Manning & Holmes 2014; Papacharissi 2014), luoden ”empatiaseiniä” (Hochschild, 2016) ryhmittymien välille. Jaetun ymmärryksen puuttuessa kansalaiset yllättävät poliittisen eliitin, jonka seurauksena poliittinen järjestelmä vaikuttaa epävakaalta ja toimintakyvyltään heikolta.

Globaalista muutoksesta huolimatta sen vaikutuksia ei ole tutkittu systemaattisesti suhteessa yhteiskuntamalliin. Epäselvää on esimerkiksi, millä alueilla elinkeinorakenteen muutos, kaupungistuminen ja muuttoliikkeet ovat vaikuttaneet yhteiskunnallisten kuilujen ja kuplien muodostumiseen. Poliitiikan tutkijat ovat myös tutkineet perusteellisesti kansalaisten poliittista osallistumista ja siihen vaikuttavia tekijöitä, mutta vähemmälle huomiolle ovat jääneet ryhmäidentiteetit, kiinnostukset ja sukupolvien väliset dynamiikat.

Kansalaisten tunteet ja arvot ovat pitkään olleet tuntematonta seutua yhteiskuntatieteissä, mutta viime aikoina tutkimus on kiinnittänyt yhä enemmän huomiota yksilöiden psykologisiin tekijöihin. Tutkimus on muun muassa osoittanut, että tunnetyylien (Kantola, 2014), kuten optimismien ja pessimismien ja sosiaalisen aseman välillä on linkki. Tästä huolimatta tunnemme vielä huonosti tunnetyylien yhteyttä poliittiseen ja sosiaaliseen käytökseen.

Tutkimus on myös kartoittanut poliittisen osallistumisen motiiveja ja siihen kannustavia tekijöitä, mutta tunnemme edelleen heikosti sitä kenen etuja politiikassa toteutetaan. Myös yhteiskuntamallin ja poliittisen osallistumisen välillä on tietoa aukko. Tutkijat ovat selvittäneet hyvinvointiyhteiskunnan organisoinnin ja hallinnon muutosta (Greve, Laegreid & Rykkja, 2016), mutta sitä vastoin ei vielä tiedetä, kuinka yhteiskuntamalli vaikuttaa poliittiseen osallistumiseen. Kenen preferenssit näkyvät politiikan ohjelmissa ja kuka hyötyy politiikan vaikutuksista?

Erilaisia uusia osallistumisen muotoja kehittävät demokratiainnovaatiot on nähty keinona edistää poliittista osallistumista, ja tulokset ovatkin ainakin osittain rohkaisevia. Demokratiainnovaatiota on kuitenkin usein kehitetty yleiseen käyttöön ilman että niitä on suunnattu kansalaisryhmille, joiden osallistuminen on tavallista vähäisempää tai jotka muuten jäävät sivuun päätöksenteossa. Onki tutkimatta, missä määrin erityisillä demokratiainnovaatioilla voisi edistää sivuun jäävien kansalaisten osallistumista.

4. Mikä on hankkeen tuoma lisäarvo tämän ongelman ratkaisuun?

BIBU-konsortio on ainutlaatuinen monitieteellinen tutkimushanke, joka tutkii miten globalisaatio ja yhteiskunnan rakennemuutos muuttaa kansalaisten osallistumista ja politiikan tekoa Suomessa. BIBU selvittää mitkä kansalaisryhmät ovat osallistumisen kuiluissa, joista heidän äänensä ei kuulu ja tutkii toimivatko kansalaiset kuplissa, joissa heidän näkemyksensä eivät välity laajemmin yhteiskuntaan. BIBU:ssa kehitetään myös uusia keinoja, joilla vahvistaa osallistumista ja purkaa kuiluja ja kuplia.

Taloutta, politiikkaa, mediaa, hyvinvointiyhteiskuntaa ja demokratiainnovaatioita tutkitaan usein siiloissa, mikä heikentää mahdollisuuksia ymmärtää visaisten ongelmien moninaisia mekanismeja ja tuottaa tietoa päätöksenteon perustaksi. BIBU murtaa vanhat tieteenalarajat ja yhdistää taloustieteen, sosiologian, sosiaalipsykologian, valtio-opin ja mediatutkimuksen. Konsortiossa yhdistyvät tieteenalat ovat keskeisiä analysoidessa elinkeinorakenteen muutosta, kaupungistumista ja muuttoliikeitä ja niiden vaikutuksia kansalaisten poliittiseen osallistumiseen. BIBU tuottaa uutta tietoa yhdistämällä makrotason rakenteelliset muutokset mikrotasoon kansalaisten kokemuksista ja intresseistä sekä mesotasoon politiikan valmistelusta ja päätöksenteosta. Monitieteellisyydellä muodostetaan kokonaisvaltainen analyysi Suomen hyvinvointiyhteiskunnan muutoksesta ja sen vaikutuksista poliittiseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen.

Tutkimuskohteena Suomi toimii kansainvälisesti kiinnostavana esimerkkinä hyvinvointivaltion muutoksesta globaalien voimien vaikutuksesta ja sen seurauksista kansalaisten osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Suomessa on myös tarjolla poikkeuksellisen hyvin tutkimusaineistoa väestöstä pitkältä aikaväliltä ja pääsy erilaisten sosiaalisten ryhmittymien puheille, mukaan lukien poliittinen ja taloudellinen eliitti. Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitus mahdollistaa harvinaisen tilaisuuden yhdistää eri tieteenaloja yhden yhteiskunnan pitkän aikavälin muutoksien tutkimisessa. BIBU kertoo siten Suomen kautta maailmalle myös muutostarpeista, joilla esimerkkinä muille toiminut Pohjoismaainen hyvinvointimalli voidaan saattaa ajan tasalle palvelemaan nyky-yhteiskunnan kansalaista.

BIBU hyödyntää myös suoraan tutkimuksessa esiin nousevaa tietoa ja kehittää käytännön tason ratkaisuja. Tätä varten BIBU toimii tiiviissä vuorovaikutuksessa poliitikkojen, puolueiden ja virkamiesten sekä etujärjestöjen ja kansalaisten kanssa. BIBU informoi kansalaisia ja eturyhmiä tutkimuksessa esiin nousseella uudella tiedolla ja kuuntelee sidosryhmien näkemyksiä tutkimusasetelmista. Tutkijat käyvät myös aktiivista julkista keskustelua ja vahvistavat kuiluissa olevien kansalaisten ääniä. BIBU:ssa tutkijat myös oppivat sidosryhmiltä ja muokkaavat tutkimuskysymyksiä tarpeen mukaan vastaamaan paremmin tutkimusongelmaa.

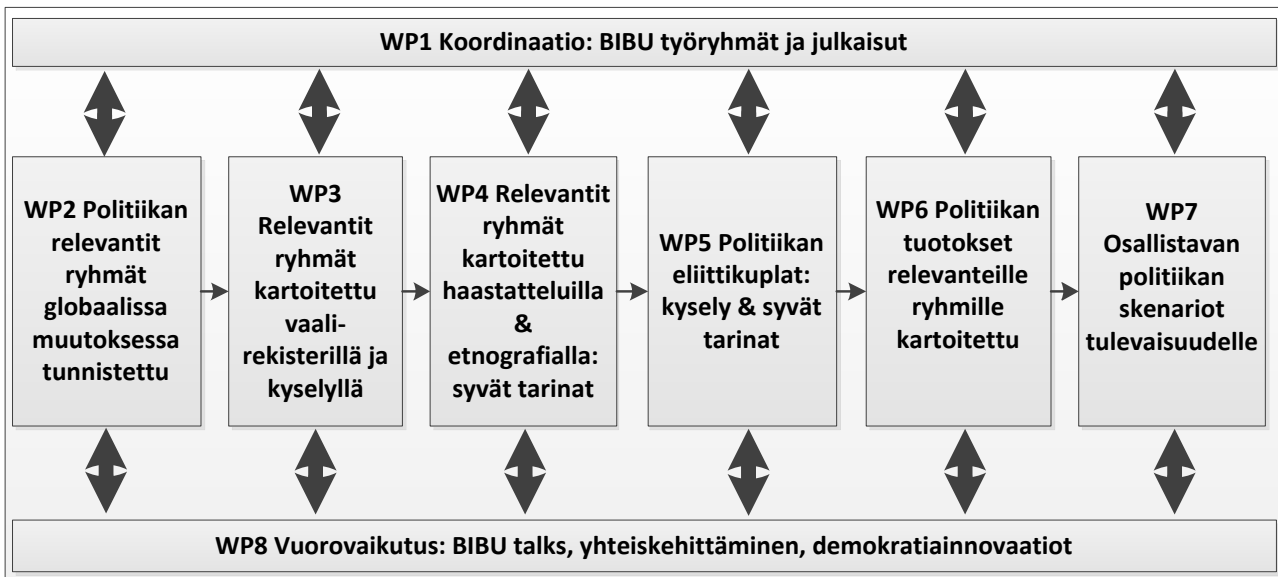
BIBU tuottaa räätälöityä tietoa päätöksenteon tueksi. Tutkimuksen tuloksena tiedämme, mitkä kansalaisryhmät ovat osallistumisen kuiluissa, joista heidän äänensä ei kuulu ja ketkä toimivat kuplissa, joissa heidän näkemyksensä eivät välity laajemmin yhteiskuntaan. BIBU myös kehittää yhdessä sidosryhmien kanssa käytännön ratkaisumalleja, joilla osallistumisen kuilut voidaan ylittää ja kuplia purkaa. Tavoitteena on tehdä Suomesta demokratiainnovaatioiden kiihdyttämö, joka voi levittää osallistumisen parhaita käytäntöjä maailmalle. Kokeilemme digitaalisia alustoja politiikan valmisteluun, osallistuvaa budjetointia, sovittelumenetelmiä, digitaalisia diplomaatteja ja digitaalista tarinankerrontaa syrjään jääville ryhmille.

5. Millä keinoilla konsortio tekee tämän?

BIBU-konsortion monitieteellisyys rakentuu Suomen kansainvälisistä huippuorganisaatioista, joista taloustiedettä edustaa Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA), politiikan tutkimusta Helsingin yliopisto ja Turun yliopiston eduskuntatutkimuksen laitos, poliittista historiaa Turun yliopisto, sosiologiaa Tampereen yliopisto ja Helsingin yliopisto, viestintää ja mediatutkimusta Helsingin

yliopisto, Tampereen yliopisto ja Stanford University sekä sosiaalipolitiikkaa Terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuslaitos (THL) ja Helsingin yliopisto.

Monitieteellisyys ja ansiosta BIBU-konsortiossa yhdistetään taloustieteellistä rekisteriaineistopohjaista ekonometriaa, rekisteriaineistopohjaista kyselytutkimusta, laadullista haastattelututkimusta sekä intressianalyysia ja tulevaisuuden skenaariomalleja. BIBU koostuu yhteensä kahdeksasta työpaketista (Kuva 1). Tutkimusasetelma on portaittain kumuloituva. Ensimmäisten työpakettien tutkimustieto otetaan perustaksi seuraaville työpaketeille, mikä mahdollistaa saumattomasti etenevän tutkimuksen, joka jatkuvasti luo uutta tietoa sekä konsortion omaan tutkimuskäyttöön että sidosryhmille ja julkiseen keskusteluun.

Kuva 1. BIBU konsortiohankkeen työvaiheet.

BIBU kerää ja hyödyntää myös systemaattisesti tutkimuskohteiden ”hiljaista” tietoa. BIBU järjestää sidosryhmille kolme BIBU forum –tilaisuutta, joissa tutkijat ja sidosryhmät dialogissa tarkentavat käsityksiään tutkimusongelmasta. Järjestämme myös yhteistoimintatyöpajoja, joissa tutkijat ja tietyn ryhmittymän edustajien kanssa kehitämme ja kokeilemme ratkaisumalleja. Järjestämme myös koulutusta päättäjille ja uusille kansanedustajille. Kehitämme ja kokeilemme myös digitaalisia alustoja lainvalmisteluun yhdessä ministeriöiden kanssa. Kokeilemme osallistuvaa budjetointia kaupungeissa, sovittelumenetelmiä verkkokeskustelussa ja mahdollistamme digitaalista tarinankerrontaa syrjään jääville ryhmille. Järjestämme säännöllisesti kaikille avoimia BIBU talks –tilaisuuksia, joissa tutkijat kertovat tutkimuksessaan esille nousseista asioista. BIBU-konsortion

tutkijat käyvät myös jatkuvaa julkista keskustelua yhteiskunnan muutoksesta ja sen vaikutuksista osallistumiseen.

BIBU-konsortio pyrkii täten sekä tuottamaan uutta tietoa perustutkimuksen kautta että ratkaisemaan ongelmia soveltavalla tutkimuksella ja kehittämällä ja pilotoimalla käytännön ratkaisumalleja. Tuloksena on kansainvälisesti uutta tietoa Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan muutoksesta ja tilasta sekä sen vaikutuksista kansalaisten poliittiseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen.

Lähteet

- Greve, C., Laegreid, P. & Rykkja, L. H. (2016). The Nordic model revisited: active reformers and high-performing public administrations. In C. L. Greve, P. Rykkja & H. Lise (eds.) *Nordic administrative reforms. Lessons for public management*. London: Palgrave Macmillan, pp. 189–229.
- Hall, P. A. & Lamont, M. (2013). *Social resilience in the neo-liberal era*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hochschild, A. R. (2016). *Strangers in their own land: anger and mourning on the American right*. New York: New Press.
- Inglehart R., F., & Norris, P. (2016). *Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash*. Harvard Kennedy School RWP16-026. Retrieved from <https://research.hks.harvard.edu/publications/workingpapers/citation.aspx?PubId=11325>
- Jensen, C & Jespersen, B. 2017. To have or not to have: Effects of economic inequality on turnout in European democracies. *Electoral Studies* 45, 24-28.
- Kantola, A. (2014). Emotional styles of power: corporate leaders in Finnish business media. *Media, Culture & Society*, 36(5), 578–94.
- Kriesi, H., Grande, E., Lachat, R., Dolezal, M., Bornschie, S. & Frey, T. (2008). *West European politics in the age of globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lahtinen, H., Wass, H. & Hiilamo, H. (2017). Gradient constraint in voting: the effect of intra-generational social class and income mobility on turnout. *Electoral Studies* 45(1), 14–23.
- Lamont, M., & Swidler, A. (2014). Methodological pluralism and the possibilities and limits of interviewing. *Qualitative Sociology*, 37(2), 153-171.
- Lindvall, J. & Rueda, D. (2014). The insider–outsider dilemma. *British Journal of Political Science*, 44(2), 460–75.
- Manning, N., & Holmes, M. (2014). Political emotions: A role for feelings of affinity in citizens' (dis)engagements with electoral politics? *Sociology*, 48(4), 698-714.
- Milanovic, B. (2016). *Global inequality. A new approach for the age of globalization*. Harvard University Press.
- Papacharissi, Z. (2014). *Affective publics: sentiment and the new political*. Oxford: Oxford University Press.
- Savage, M. (2015). *Social class in the 21st century*. London: Pelican.
- Vesa, J. & Kantola, A. (2016). *Kuka pääsee mukaan? (Who gets to participate? How organisations get their voices heard in policy preparation.) Publications of the Government's (VNK) research activities 59/2016*. Retrieved from <http://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=15502>

Weeden, K. & Grutsky, D. B. (2012). The three worlds of inequality. *American Journal of Sociology*, 117(6), 1723–85.

